

UDK 821.111.09-31 Malkani G.

SAŠA VEKIĆ

VIŠESTRUKI SLOJEVI IDENTITETA

U ROMANU GAUTAMA MALKANIJA LONDONSTANAC

„Pravi identitet Londona je u njegovom nepostojanju.”
(Patrik Kiler, London, citirano u Morley/Robins 2003: 460)¹

1. IDENTITET I SAVREMENI BRITANSKI ETNICITETI

Iako je prvi roman Gautama Malkanija (Gautam Malkani) *Londonstanac* (*Londonstani*) pre svega priča o odrastanju, sazrevanju, traženju i konstruisanju ličnog identiteta, najpre u okvirima porodice, zatim uže (etničke) zajednice, a potom i celokupnog kompleksnog društvenog okruženja i sistema, sa svim svojim izazovima i nejasno definisanim odnosima koji se tiču, kako savremenih životnih okolnosti, tako i bremena istorijskog nasleđa, ovaj roman, takođe, predstavlja i dragocenu ilustraciju jednog od mogućih mnogih, različitih, autentičnih trenutaka u životnim tokovima multietničkog Londona, grada koji je, kako ga Kevin Robins opisuje, „iznad nacije” (Robins 2003: 460). Ovaj roman je takođe i važan dokument o stepenu (ne)prihvatanja mladih generacija Britanaca imigrantskog porekla od strane dominantnog etosa, određenih državnih institucija u zajedničkom kulturno-istorijskim okviru, ali i o stepenu neprihvatanja glavnih tokova i postulata savremenog britanskog društva od strane upravo tih mladih Britanaca čije je sazrevanje opterećeno sopstvenim porodičnim i tradicionalnim okvirima kroz otežanu integraciju i nesnalazjenje u jednom modernom multietničkom društvu naglašenog konzumerizma i kompeticije.

Etnički identitet glavnih likova u romanu svakako nije najveći otežavajući faktor u njihovom prilagođavanju i pronalaženju mesta pripadnosti, a s obzirom na postojanje i mnogih klasnih, starosnih, ili polnih razlika, koje su, u zavisnosti od lične percepcije ili kulturnih aspekata, zapravo, osnovne prepreke, ili olakšavajuće okolnosti, u određenim uslovima, za postizanje uspeha, statusa, ili društvenu inkorporaciju. Glavni likovi pripadaju dobrostojećoj srednjoj klasi, svesno getoiziraju svoj način života i svode ga u supkulturne okvire, dok je sama etnička klasifikacija tek forma, odnosno, prizma, kroz koju se prelamaju unutrašnji i

generacijski sukobi. Zapravo, jedan od ključnih generatora frustracije i sukoba sa društvenim okruženjem kod glavnog junaka, naratora priče, devetnaestogodišnjeg Džasa – a i kod njegovih novih prijatelja, agresivnog Sika Harddžita, zatim Ravija, Davindera, Amita i Aruna – je situacija u kojoj ga je upravo to društvo, kako navodi Piter Preston „i primilo i odbacilo” (Preston 2007: 21). Ipak, o kakvom odbacivanju se radi, u kojoj meri u ovoj priči ono zaista postoji, i da li je ono zapravo dvosmerno i rezultat svesnog izbora a ne specifičnih okolnosti i postojećeg sistema? Da li se ono ogleda (samo) u nepostojanju razumevanja etničkih, odnosno, kulturnih razlika, jednog dela dominantnog belog engleskog stanovništva ili pojedinih institucija države prema imigrantima, odnosno njihovim potomcima – i to samo na jednom širem nivou, jer, u lokalnim okvirima, imigrantske kulture su dominantne u Haunslou, dobrostojećem predgrađu zapadnog Londona u kome žive – ili su koreni svih ostalih sukoba sa okolinom, drugom religijom, rasom, onim što je suštinski ili samo formalno drugačije, u stvari, u teškom pronalaženju i definisanju sopstvenog identiteta, mesta i srećnijeg i sigurnijeg života, u stanju ličnih unutrašnjih nemira, traženja i ispitivanja, u uslovima jednog fluktuirajućeg urbanog sveta i (duhovne) entropije.

Kako Hanif Kurejši piše u svom romanu *Buda iz predgrađa*, „U predgrađima su ljudi često sanjali o pokušajima da pronađu sreću. Sve je bilo rutina i istrajavanje: nagrade za tupost su bile sigurnost i izvesnost” (Kureishi 2001: 14)². Ta vrsta sigurnosti koja proističe iz svakodnevne rutine skućenog miljea predgrađa, ali i nemuštih pokušaja roditelja da se održe elementi tradicije u svakodnevnom životu – a kako bi se određeni aspekti rutinskog tako pojačali pružajući novi sloj (lažne) sigurnosti i kako bi njihovi grčeviti pokušaji da istraju u očuvanju sopstvenog identiteta u novom društvenom okruženju bili uspešni – predstavlja za Džasa samo stegu ili prepreku u pronalaženju sopstvenih vrednosti i sazrevanju opterećenom velikim zahtevima i iskušenjima savremenog britanskog društva kome pripada; on, pri tom, sâm pokušava da prevaziđe svoju nesigurnost, neprilagođenost, donošenjem ishitrenih, nepromišljenih odluka na prvi pogled spasonosnih (da prihvati agresivnog Harddžita i njegovo okruženje), a koje su pre svega odraz unutrašnjeg nezadovoljstva i ogromne želje i potrebe (na neki način i nametnute društvenim kretanjima) za uspehom, promenom, i pre svega prihvatanjem.

[...] Stvari kao što su da sam seka-Persa, da se ponašam i govorim kao opaljen, da sam suvonjavi slabić, da sam smetalo ako naiđu devojke, da nosim glupu odeću, da sam nosio protezu i na gornjim i na donjim zubima, da sam čitao previše knjiga, da hodam kao budala, imam i tu naviku koja ide na živce da šmrčem sve vreme, obično ne umem da govorim kako treba a i kada to radim ne znam čak ni da kažem pravu stvar. U suštini, ja sam uglavnom samo magarčina, kao onaj „kokos” što smo ga danas videli, osim što ja čak i nemam svoja kola. (Malkani 2007: 26)³

Džas pokušava da promeni predstavu o sebi, da redefinše svoj identitet ili da ga zameni za onaj koji bi mu dao osećaj samopuzdanja, koji opet, dolazi iz osećaja pripadnosti i prihvatanja, ali i da dobije bolju i jasniju sliku o svojoj ličnoj i društvenoj vrednosti. On je zbog toga siguran da odluka da promeni ono

što u suštini čini njegovu ličnost je nešto što mu donosi izlaz iz ukalupljenosti, nezadovoljstva, hipokrizije, otupelosti i otuđenosti, opet, u nastojanju da dopre do onog što je autentično, ili bi bar trebalo da bude, kako za njegov senzibilitet i uopšte ličnost, tako i za njegov trenutak u vremenu.

[...] napravio sam izbor kada sam počeo da se movam okolo sa Harddžitom. Ali izbor onog „kokosa” bio je pogrešan izbor. [...] Nema veze kako si ih nazivao. „Kokosi”, „Baunti čokoladice”, „Oreo keksići” ili bilo koja druga jebena hrana koja je bela iznutra. Dobri desi⁴ dečaci koji nikada nisu pravili probleme. Ali koliko njih će još uvek biti ovde u Haunsloju za deset godina, radeći na jebenom aerodromu Hitrou pomažući „gorama” da uhvate avione za neka mesta gde bi mogli da promene boju svoje kože u smeđu? (23)

Ovakvo percipiranje i razmišljanje o tome da je za postizanje uspeha, određene pozicije, ili promene, potrebno puko asimilovanje (ili bar kameleonstvo) u postojeći, dominantni sistem vrednosti koji, pre svega, nameće (šarenu) uniformnost, a samo formalno proklamuje multikulturalnost i toleranciju a da je nemoguće postići potpunu integraciju koja, u osnovi, čini društvenu celinu većom, bez dezintegracije ličnih identiteta, i gde se elementi autentičnog zadržavaju gradeći jednu novu, dinamičnu društvenu konstrukciju, biva potkrepljena i u rečima gospodina Ešvuda, njihovog bivšeg nastavnika koji, iako ima dobre namere, (ne)svesno pokušava da ukalupi i usmeri svoje bivše učenike u dobro razrađena stereotipna pravila sistema koja brišu svaku individualnost koja može narušiti dobro uhodani mehanizam za održavanje stabilnog poretka koji propisuje i opisuje šta zapravo predstavlja uspeh i kako ga postići, a što svakako može imati (potencijalno) mnogo destruktivniji efekat upravo na ljude drugačijeg kulturnog nasleđa; bez dubljeg uvida u moguće psihološke ili bilo koje druge razloge, koji su uticali da Džas, Harddžit, i ostali, marginalizuju svoje pozicije u društvu, da prihvate mentalitet geta, i razvijaju svoju individualnost tako da ona sama po sebi postaje kamen spoticanja, gospodin Ešvud im upućuje reči prekora:

Da li vi momci imate pojma koliko su vredno radili vaši roditelji i koliko su se teško borili da bi ih društvo prihvatilo? Pa imate li? A sve zbog čega? Da bi vi momci mogli to sve tek tako da odbacite [...] Zar ne vidite, sve što sam želeo da uradim je da od vas napravim velike ljude – buduće novinske urednike, glavne rukovodioce Bi- Bi-Sija, članove kabineta, čak i premijera. Ali kako to da uradim kada vi ljudi ne želite ništa da imate sa ovim društvom? (126)

Upravo neophodnost da su njihovi roditelji morali da dokazuju svoje *britanstvo*, ili lojalnost, vrlo često i da odbace deo sebe, prihvatajući i glumeći različite, nametnute uloge (pokazujući tako, kako smatraju, svoju slabost i pokornost) da bi bili prihvaćeni, uvaženi ili uspešni u onoj meri koja omogućava pristojan život (i bez ikakvih pretenzija na premijersko mesto) generiše animozitet i osećaj frustracije kod njih, i inicira stvaranje svojevrsnog odbrambenog mehanizma, i jednog, u velikoj meri, simuliranog supkulturnog

176
miljea, opterećenog agresivnošću i ratobornim mačizmom; neki od njih, što je u izvesnoj meri kontradiktorno, insistiraju na propagiranju „pravih” tradicionalnih i verskih vrednosti – u odnosu na one koje poznaju njihovi dislocirani roditelji. Te vrednosti bi trebalo da predstavljaju za njih deo ili supstitut navodno izgubljenog identiteta i svojevrstu tačku oslonca i otpora prema, u isto vreme, zamišljenom i realnom establišmentu, iako su u suprotnosti sa njihovim željama, potrebama, svakodnevnim ponašanjem i dinamikom savremenog britanskog života.

Ravijeva mama uvek podražava, izveštačeni, otmeni akcenat. Takođe, Ravijev tata govori tako, slaže mu se sa njegovim brkovima starijeg vodnika. Ali akcenat njegovog tate je samo za poslovne svrhe (moraš biti mnogo više od toga da si samo *finansijski* pismen, rekao nam je jednom). Uvek okrene na bombajski kad god se naljuti ili napije... (179)

Ali onda nema nikakve svrhe pokušavati da razgovaraš sa mamom ili tatom o religiji, zar ne? Nemaju blage veze o religiji. Video sam Harddžita kako dobija raspravu sa svojim tatom citirajući kratke odlomke iz učenja Gurua Granta Sahiba za koje njegov tata čak nije ni znao – kao oni tvrdokorni muslimanski klinci koji stalno pričaju svojim roditeljima šta se kaže u Kuranu. (81)

S druge strane, Džasu i Harddžitu, u početku, nimalo ne smeta taj isti svet, sa svim svojim omraženim zakonima, antagonističkim relacijama, ili ekstravagancijom i hiperkonzumerizmom, kome pripada i Sandžej (Indijac, što im je od velike važnosti), na prvi pogled, uspešni biznismen, bivši čak njihovog nastavnika gospodina Ešvuda s kojim ulaze u nelegalne unosne poslove. Sandžej je trebalo da predstavlja vrstu uzora, paradigmu uspeha, dobar primer kako finansijski napredovati, dostići lagodan život u centru grada, ili luksuzan stan, a sve to kroz već poznata, utvrđena pravila ponašanja i poslovanja, preko prestižnog obrazovanja (što im se čini i da nije neophodno) – i to prema uverenju, ali i pogrešnoj slici koju ima gospodin Ešvud, uputivši ih na njega kako bi promenili svoje stavove: „Siguran sam da bi gospodin Ešvud voleo da vam ispričam da je ovaj stan samo zbog mog truda u školi, ali iskreno to bi bila najveća gomila gluposti...” (160) Ono što ih pre svega privlači jesu upravo materijalističke vrednosti i dobiti tog, kako ga često percipiraju, opresivnog društvenog sistema, koje treba da nadomeste svu njihovu egzistencijalnu prazninu i nesigurnost, zadovolje prohteve, ali i da budu ključ za njihov siguran i mnogo bolji status u društvu. Sandžej koristi različite identitete po potrebi, i upravo on, sa svojim makijavelističkim načelima, predstavlja antitezu njihovog jasno zamišljenog i pažljivo konstruisanog supkulturnog profila buntovnika, koji imaju nedvosmislene agresivne stavove i odbojnost prema već utvrđenim pravilima za napredovanje na društvenoj lestvici, koje diktira, kako to oni dramatično doživljavaju, bela većina a lako prihvataju oni koji su beli iznutra („kokosi”). Ipak, pitanje rasnog ili etničkog identiteta, šovinizma ili predrasuda, u jednom trenutku, više nije primarno zbog onog što, najpre, Harddžita i Džasa najviše privlači – velike količine novca koju Sandžej zarađuje, i naizgled, njegove spretnosti i dobrog poznavanja načina lukrativnog poslovanja,

koje donosi, kako im se čini, samo udobnost i lagodnost. Sandžej vešto manipulira i spretno igra uloge koje su mu potrebne, takođe, na prvi pogled, sasvim uverljivo izlaže argumente u svojoj analizi ekonomije i društva, imajući pri tom i jasne uvide u njihov način razmišljanja neopterećen moralnim dilemama. Svakako, svestan je i njihovih potreba i želja, što mu pomaže pri pokušaju da ih regrutuje za novi „posao”: „Upadljivo trošenje, luksuzne marke, trenutno zadovoljstvo i lepe stvari su vam previše važne, toliko puno da ste se vi momci već odlučili”. (167)

Zauvek će vas prosuđivati i sebe ćete prosuđivati po potrošačkim težnjama ka luksuzu, vašim lepim stvarima. (167-168) [...] Možeš biti hipik ili panker a onda jednog dana da ti je dosta da budeš dekintiran i naduvan ili da imaš smešnu nakostrešenu kosu. Ali znam da se nećeš jednog dana probuditi i reći, želim da mi je manje udobno, da imam manje para, da sam seksualno manje privlačan, i lošijeg zdravlja (170-171) [...] Ovo nije o društvu koje postaje bogatije, ovo je o supkulturi koja obožava bogatstvo postajući mejnstrim kultura. (171).

U jednom trenutku, mamonizam, za njih, nikako ne predstavlja loš, moralno neprihvatljiv izbor, jer o njemu i ne razmišljaju kao takvom, a, opet, to je način da dođu do komoditeta bez obzira što će, svakako, biti asimilovani u glavne društvene tokove.

Takođe, sjaj i luksuz konzumerističkog društva je za njih vrsta (instant) alternativnog rešenja ili izlaza u odnosu na postojeću egzistencijalnu svedenost, bilo da je ona povezana sa klaustrofobijom porodičnih uskih okvira, granicama i ograničenjima unutar lokalne zajednice ili ličnim neostvarenim aspiracijama. To je i vrsta utopije „koja omogućava identifikovanje sa etosom stila i slobode”⁵ a o čemu, između ostalog, govore Filip Krang i Piter Džekson u eseju *Geografije potrošnje* (Crang/Jackson 2003: 329); može se reći da je to i stožer oko koga je, naizgled, moguće izgraditi željeni identitet, koji bi se razlikovao od, na primer, hermetičnosti određenog nametnutog kolektivnog identiteta uže društvene zajednice.

Opsednutost materijalnom stranom je, takođe, kako je u romanu predstavljeno, deo tradicionalističkog indijskog identiteta čije su karakteristike, između ostalog, i snobizam, provincijalizam i okoštali konzervativizam, a njega se grčevito drže i Arunovi roditelji: „Ove dijamante će moja snaja nositi na prijemu, ceo grad ima da zna da su od nas. Ako nosi nešto jeftino, svi će misliti da smo jeftini ljudi” (Malkani 2007: 262).

Ono što donosi, ili se očekuje da donosi, urbani, možda supkulturni, uopšte, moderni konzumerizam (kakvu god hibridnu strukturu da predstavlja), jeste privid slobode, izbora, samodefinisanja ili, što je relativno realnije, komfora. S druge strane, tradicionalistički sistem kakav Arunovi roditelji, pre svega dominantna majka, pokušavaju da nametnu ne pruža nikakvu privlačnu iluziju; on je disfunkcionalan, hermetičan, anahron, apsurdan i destruktivan, što će, na kraju, prouzrokovati i Arunovu smrt. U bezuspešnom pokušaju da u razgovoru sa svojim ocem pronađe i preispita razloge za ispunjavanje i nametanje određenih, kako ih vidi, besmislenih obaveza i pravila, koja se odnose, pre svega, na buduću suprugu

178
i njenu familiju, a koja mu već u startu raspršuju svaku nadu o mogućem srećnom životu – jer su pravila, kao i želje i uverenja njegovih roditelja daleko važnija od njega samog – Arun kaže:

Prosto ponekad ne razumem zašto moramo da sledimo sve ove običaje kada je očigledno da stvaraju probleme, stvarno više nisu ni važni i jasno je da su ponekad pogrešni. Čak ne treba ni da se zamaraš da misliš da li stvarno išta od tih stvari ima više ikakvog smisla. (266)

Zabluda o tome da je tradicionalizam protivteža modernom društvu, vrsta isceliteljskog faktora, implicirajući pri tom, da je to moderno društvo ništa drugo do jedno nehumano ustrojstvo, koje briše kulturne identitete, vođeno jedino tokovima (zapadnog) novca, bez ikakvih stvarnih vrednosti koje bi bilo koji čovek mogao da pruži ili stvori (naravno, moderno društvo je prebogato i ovim elementima) vidljiva je između ostalog, i u stavovima, tvrdokornosti i nemogućnosti Arunovih roditelja da pruže valjane razloge po kojima se jos uvek treba držati ponižavajućih hermetičnih pravila kastinskog sistema (oni, naravno, dolaze iz jedne od viših kasta), opskurnih običaja čije je značenje nejasno i koji ne donose, kako se ispostavlja, ništa dobro, takođe i uverenja da su (njihove) materijalne vrednosti nerazdvojive od onog što bi trebalo da budu vrednosti čoveka („Šta će ljudi misliti o nama kada vide?“ (262)). Sav besmisao se ogleda i u traženju bezuslovne poslušnosti i povinovanju nerazumnim roditeljskim zahtevima kao postulatima patrijarhalnog sistema, koji – kako se i vidi u romanu kroz opis sukoba koji na kraju vode i u tragediju – sasvim neefikasno i lažno predstavlja stabilnost i sreću porodice.

Treba napomenuti da se ovaj sistem strogih patrijarhalnih odnosa, svakako, može staviti u formu koja odgovara glavnim društvenim tendencijama, odnosno, svim onim (prosečnim) vrednostima koje se naširoko (samo) propagiraju kao osnovne, porodične, humane, kao stub, temelj (možda i zid) zajednice, a zapravo i ne omogućavaju da se ta porodica (efikasno) održi kao funkcionalna celina, brišu individualnost – koja se u tim okvirima doživljava kao subverzivna – i na kraju razaraju sve ono što bi trebalo da sačuvaju a pri tom, naravno, rezultiraju i daleko većom destruktivnošću (mada to svakako ne mora biti pravilo) nego određeni odnosi i vrednosti stigmatizovanog modernog društva.

Paradoksalno je da je Arunova majka, kao žena, preuzela najagresivniju ulogu u očuvanju takvog sistema, kao i identitet dominantne patrijarhalne figure, revnosno sprovodeći sva pravila patrijarhalne porodice, imajući, pri tom, istaknuto mesto koje bi, u takvom ustrojstvu, imao muškarac. Ovakve metamorfoze identiteta, ili zamene uloga, u prilično opresivnom, distorzičnom (porodičnom) okruženju svakako prouzrokuju ogromnu konfuziju i otežano definisanje sopstvenog identiteta, odnosno, muževnosti.

Arunov budući brak, dakle, i pre nego što je i započet, biva uzdrman, bez ikakvog izgleda da će biti uspešan, agresivnim mešanjem majke, a verovatno i pasivnim i rezervisanim držanjem oca u takvoj situaciji, čime je šansa da sebe ostvari kao zrelog muškarca, kako on to doživljava, potpuno osujećena.

Džas je, takođe, otuđen od svojih roditelja – agresivne i nametljive majke i odsutnog oca. „Mislim, nismo baš najbolji drugari, tata. Mislim, budimo iskreni,

šta ti uopšte znaš o meni. Ništa. [...] Mi baš nikad ne razgovaramo – previše si zauzet oko svojih telefona”. (339)

I Sandžej govori o svom ocu, emotivno hladnoj patrijarhalnoj figuri, u jednom od retkih trenutaka iskrenosti, koji, opet, demagoški koristi u razgovoru sa Džasom pokušavajući da ga ubedi da opljačka očevu radnju : „Sve svoje vreme proveo je u kancelariji, tipičan indijski biznismen. Nije znao ništa o meni što već nije bilo napisano u mojoj biografiji”. (307)

Hardđžit, koji svoj identitet zrelog, samosvesnog muškarca pokušava da dokaže agresivnim jezikom, stavovima, i ponašanjem, predmet je velike verbalne agresivnosti svoje majke; on dodaje slovo **d** svom imenu (pravo ime je Hardžit) pokušavši tako da stvori iluziju da je uspeo da pobegne od svog identiteta poslušnog sina roditelja iz dobrostojeće srednje klase, odajući utisak beskompromisne, nepokolebljive i hrabre osobe.

Svi glavni likovi u romanu, svako na svoj način, pokušavaju da transformišu svoj identitet u neki drugi; Džas, najpre, da bi bio prihvaćen, trudi se da zaboravi sve što ima direktne veze sa obrazovanjem i potiskuje svoje emocije, jer se u njegovom okruženju bilo kakve intelektualne i emotivne crte doživljavaju kao znak slabosti. Takođe, on menja ime – Džas zvuči više azijski nego Džejson – i pokušava da u potpunosti promeni svoj identitet belca (kako se na kraju ispostavlja!), doživljavajući sebe kao azijata, odnosno, kao deo jedne šire zajednice u okviru *desi* kulture, koja je dominantna u Haunslou, čime, zapravo, anulira svoju različitost. Razlozi za nastajanje jedne prave maskarade u Džasovom slučaju, mogu biti predmet posebne analize koja bi se odnosila, pre svega, na odbacivanje identiteta belca, ali svakako je i zanimljivo zapažanje Pračija Mora da se Džasovi napori da postane Londonstanac mogu tumačiti kao „inverzija identiteta *kokosa*”. (More 2007)⁶

Uticaj i privlačnost hip hop kulture na formiranje novog identiteta kod Džasa i Hardđžita, je evidentan, jer ova supkulturna forma, kako je najčešće opisana, velikim delom, fokusirana je na simbole uspeha, prestiža i bogatstva (*bling bling* kultura)⁷, a pruža im i iluziju da se sve to može brzo i lako ostvariti i uz to im daje mogućnost za identifikaciju sa *crnačkim identitetom*. Zato bi ovde bilo zanimljivo i spomenuti zapažanje Tarika Moduda u njegovom eseju *Britansko-azijski identitet: nešto staro, nešto pozajmljeno, nešto novo* :

[...] za neke ljude azijskog porekla, ne samo da je crnački identitet kompatibilan sa njihovom etničkom i kulturnom pripadnošću, već je ukorenjen i u to kako oni sami doživljavaju svoje azijsko poreklo i/ili kako doživljavaju to kako se drugi ophode prema njima kao Azijcima, što će reći kao prema ljudima određene fizičke pojavnosti [...] čak i neki od onih Azijaca koji sebe doživljavaju kao crne ne smatraju da je boja kože atribut crnačkog identiteta. Umesto toga, oni misle da su njihovi kulturni atributi, kako u njihovim, tako i u očima belaca, deo njihove stigmatizacije, deo njihovog rasnog identiteta. (Modood 2003: 78)⁸

S druge strane, i deo indijske popularne kulture, indijska filmska industrija, odnosno, Bolivud, je važan deo onoga što čini identitet južnoazijske dijaspor,

180
 tačnije starijih generacija; Bolivud, toliko prisutan u svakodnevnom životu roditelja, takođe, pruža dovoljnu količinu iluzije, iskrivljenu, simplifikovanu sliku stvarnosti punu pesme i igre, omogućava im, nakratko, bekstvo od realnosti, ali i korespondira kako sa tradicionalizmom tako i sa strahom imigranata od gubljenja (nacionalnog) identiteta u novoj domovini gde je redefinisane identiteta i nametnuto u novim društvenim uslovima.

Momak i devojka ponovo pevaju i igraju, ali, ovoga puta na kiši, tako da devojka nekim čudom po petnaesti put promeni sari dok njen mejkap, nekim čudom, ne curi niti se umrlja[...] Bolivud nudi sve vrste važnih uvida u tragične disfunkcionalnosti sociokulturnih struktura kada ljudi pobrkaju koncepciju ponosa sa koncepcijom časti. (Malkani 2007: 249-250)

Upravo insistiranje Arunove majke na nekim od pravila te koncepcije porodične časti, ili **izata**, na jedan dramatičan, filmski način, dovodi do tragedije – Arunovog samoubistva. Naponi u definisanju, redefinisaju ili čak zamenu identiteta su zajednički za postupke likova u romanu. Agresivno afirmisanje etničkog identiteta sinova je zapravo pokušaj potvrđivanja sopstvene muškosti, impuls ka evoluiranju u odnosu na identitet roditelja (posebno očeva), odraz lične nesigurnosti u širem društvenom kontekstu, ali i želja za očuvanjem ili dostizanjem (svoje) različitosti; niko od njih, u romanu, nije ekonomski ugrožen, rasno diskriminisan, ili direktno ugrožen u svojim pravima na etničkoj osnovi, iako je jasno naznačeno da takve tendencije svakako postoje u britanskom društvu. Ipak, marginalizacija u njihovom slučaju zaista ne postoji.

Supkulturni milje kome teže je vrsta odbrambenog mehanizma, alternativnog identiteta, ili idiosinkratičkog sistema u kome sami donose pravila i zakone, ali čini se da ne postoji svest o tome da je upravo taj supkulturni svet Britanaca azijskog porekla, koji pokušavaju da izgrade u svom okruženju, s druge strane, jako dobro inkorporiran u sve zvanične tokove popularne kulture: MTV Bejs (MTV Base), na primer, kao njihov izbor u slušanju „prave” muzike je, svakako, deo jedne ogromne kompanije koja diktira trendove, ulaganjem novca u ono što joj može doneti profit, pa makar to bili i buntovnici različitog etničkog porekla. Bangra nije više u velikoj meri marginalizovana, a razvijaju se i nove sinkretičke i hibridne muzičke forme koje projektuju deo slike o još jednom novom identitetu Velike Britanije kao (potencijalno) dinamičnog multietničkog društva.

2. JEZIK

„Jezik otkriva stavove ljudi koji se služe njime i oblikuju ga”. (Rushdie 1992: 137)

Jezik koji Gautam Malkani koristi u romanu je demotičan i predstavlja kombinaciju londonskog, odnosno, azijskog uličnog slenga, izvesnog broja amerikanizama, hip hop slenga, lokalne verzije pendžapskog i skraćenica koje se koriste u jeziku SMS poruka. On je još jedno, možda najvažnije, obeležje onoga što bi trebalo da predstavlja supkulturni identitet. On je refleksija savremenog urbanog sveta (zapadnog Londona), svih njegovih antagonizama i kontradiktornosti,

nastao iz potrebe da se stvori alternativni vid komunikacije kao jedno od obeležja novog identiteta individue ali i društvene grupe nasuprot oficijelnim, vrlo često restriktivnim društvenim (državnim) normama. Njegove osnovne karakteristike su agresivnost, nerafiniranost, subverzivnost, kreativnost, pomeranje jezičkih granica (za puriste, u neželjenom pravcu).

Kako Džonatan Grin kaže u svom uvodu, u Kaselovom rečniku slenga, „Sleng je kontrajezik. [...] Jezik buntovnika, odmetnika, prezrenih, marginalaca, mladih. Pre svega to je jezik grada...” (Green 2002: V). Glavni likovi u romanu se opredeljuju upravo za imidž buntovnika koji žive na margini društva (iako je njihova realnost donekle drugačija) a sebe doživljavaju kao one koji su odbačeni i prezreni. Iako nisu direktno ugroženi zbog svog etničkog ili rasnog porekla, o postojanju rasne i etničke podozrivosti i netrpeljivosti ili čak, u većoj ili manjoj meri, paranoje, u širem društvenom okviru, svedoče i neke od reči koje upotrebljavaju – novonastale ili one koje su u upotrebi već izvesno vreme.

Paki – derogativni termin koji označava *Britance azijskog porekla*, takođe i *imigrante azijskog porekla* koji su se doselili iz Istočne Afrike, a njegova upotreba datira još iz šezdesetih godina dvadesetog veka. U poslednjih nekoliko godina ovaj termin upotrebljavaju u međusobnoj komunikaciji i mladi Britanci pakistanskog porekla, u potpuno drugačijem pomalo nejasnom kontekstu koji bi trebalo da označava njihovo zajedništvo i ponos, pokušavajući tako da promene značenje reči koja i dalje ima izuzetno uvredljivo značenje i koja je decenijama unazad bila vrlo često praćena fizičkim nasiljem. Izabравši identitet agresora, umesto identiteta žrtve, Harddžit pokušava da vrlo precizno objasni kako se sada upotrebljava ovaj termin, dok prebija belog dečaka misleći da je ovaj upotrebio tu reč:

Paki je neko ko dolazi iz Pakistana. Nas braću što nismo iz Pakistana, druga braća još uvek mogu da zovu Paki ako to znači da mi njih možemo da zovemo Paki za uzvrat. Al' vama, ljudi, nije dozvoljen pristup, kapiraš? (Malkani 2007:7)

Dirrty Gora (prljavi belac). **Gora** – reč hindi porekla.

Gorafied Desis i **Coconut** ('kokosov orah') su derogativni termini koji označavaju Britance azijskog porekla koji prihvataju kulturne vrednosti bele populacije.

Indian niggas ('indijske crnje').

Gautam Malkani je prilagodio sleng koji koriste različiti likovi prema njihovom karakteru ili beskompromisnosti, a kako objašnjava u svom „stilskom vodiču” različiti likovi imaju različita lingvistička pravila, koja su udaljenija od opšteprihvaćenog što su ti likovi agresivniji ili bar pokušavaju da to budu: Džasov vokabular mnogo manje odstupa od lingvističkih normi u engleskom jeziku nego vokabular koji koriste Harddžit, Amit, Ravi, Davinder, koji su svrstani u kategoriju '**rudeboys**'. Po još jednoj kategorizaciji koju Malkani pravi, Harddžit i Davinder su najtvrdokorniji, '**hardcore rudeboys**'. Deo tog rečnika izgleda ovako:

182

Reč/fraza	Džas	Rudeboys	Hardcore Rudeboys
[...]	[...]	[...]	[...]
anything	anything	anyfink	anyfink
[...]	[...]	[...]	[...]
for	for	for	4
[...]	[...]	[...]	[...]
you	you	you (or `chyu)	u (or `chyu)

(Malkani 2007)⁹

3. ZAVRŠNA REČ: INDIVIDUALNOST / IDENTITET / DRUŠTVO

Prema rečima Gautama Malkanija, britanska mlađa populacija je mnogo ranije počela da koristi reč *Londonstanac* u jednom potpuno drugačijem kontekstu od onog koji se kasnije odnosio na radikalne muslimane:

To je kao desi sleng za reč „Londonac”, znači isto (osim što je „Londonac” zvučalo viktorijanski i kokni, dok je „Londonstanac” zvučalo mnogo relevantnije krajem dvadesetog veka. [...] Ako si sebe odredio kao Londonstanca, to je značilo da osećaš da pripadaš ovde, te je to i predstavljalo identitet koji nadilazi etnicitet. I naravno, po istoj logici koja kaže da ne moraš biti beo da bi bio sto posto rođeni Londonac, sledi da ne moraš biti Azijat da bi bio Londonstanac. (Malkani 2007)¹⁰

Džasova priča, jedna od mnogih, može biti paradigmatična, otkrivajući i jedno od mnogih lica Londona. Ona je i pokušaj odgovora na to koliko je moguće, u određenim društvenim uslovima, sačuvati svoju individualnost, koliko je *pripadnost* jednom urbanom miljeu odraz lične potrebe a koliko nametnutih uslova, šta sve može uticati na formiranje identiteta, kao i da li je moguće postići ravnotežu između društva i individue, da li je u pokušajima da se sačuva autentičnost moguće iznova upadati u nove stereotipe. Iako je *Londonstanac*, svakako, fiktivna priča, ovo je, na neki način, i sociološka studija¹¹, a mogu se doneti i određeni zaključci o mogućim odnosima i kretanjima u jednom savremenom multietničkim društvu.

Može se reći da se vitalnost određene kulture ogleda pre svega u postojanju i načinu interakcije i integracije sa drugim (tangentnim) kulturama čime je moguće stvaranje kosmopolitskih kohezivnih elemenata društva koji ne znače neumitno gubljenje njegovog postojećeg identiteta, već zapravo njegovo usložnjavanje, širenje, razvijanje i sazrevanje, u određenom još uvek prepoznatljivom društvenom okviru u kome se čak i ono što se prepoznaje kao tradicionalno ne gubi, već je deo (ili još uvek osnova) jedne velike kulturno bogate celine. Nosioци ovakve društvene dinamike su, ili bi bar trebalo da budu, gradovi, urbane sredine, koje bi, pre svega, trebalo da zadovolje, složene potrebe svojih stanovnika, koji mogu da pripadaju različitom kulturnom nasleđu koje, pre svega, predstavlja veću pokretačku snagu šire zajednice, ako postoje uslovi i jasno definisana pravila koja omogućavaju proces istinske integracije i prožimanja. Prema Piteru Dž. Tejloru,

„Sa gradovima u prvom planu, kosmopolitski identitet bi opet mogao da bude takmac nacionalističkom identitetu. Svet globalnih gradova je i svet globalne dijaspore, što vodi višestrukim slojevima identiteta gde na raspolaganju stoje svi, državni, nacionalni, gradski i identitet dijaspore”. (Taylor 2003: 148)¹²

U odnosu na širi društveni kontekst, može se reći da je identitet mladih Britanaca azijskog porekla i samo donekle njihovih roditelja, fluidne prirode. Kako Tarik Modud kaže u svom eseju o britansko-azijskom identitetu, „britansko-azijski identiteti, kao što je slučaj i sa bilo kojim drugim etničkim identitetima, nisu „čisti” ili statični, već se menjaju usled novih okolnosti ili time što društveni prostor dele sa drugim nasledima, uticajima i političkim okruženjem”. (Modood 2003: 76)¹³

1 Prev. Ljiljana Marković.

2 Prev. Đorđe Tomić.

3 Brojevi u zagradama koje slede označavaju broj stranice iz istog izvora (Malkani, G. 2007. *Londonstani*). Ako drukčije nije naznačeno, citate u tekstu preveo S.V.

4 *Desi* je reč hindi porekla (*domaće, lokalno, ili zemlja*) i označava sve Britance koji potiču iz južne Azije a u širem kontekstu odnosi se i na njihove kulturne atribute, odnosno, na „azijski” identitet. Vidi odrednicu **desi** na <http://en.wikipedia.org/wiki/Desi>

5 Prev. Ljiljana Marković.

6 More, P. 2007. Coconut Identity? – Gautam Malkani’s Londonstani. [Internet]. Dostupno na: <http://www.uni-tuebingen.de/angl/reinfandt/reinfandt/web/englsem/Multi%20Ethnic%20Britain%202000%20Plus/Student%20Workshop/Prachi%20More.pdf> [21.12. 2007.]

7 Vidi odrednicu **bling-bling** na <http://en.wikipedia.org/wiki/Bling-bling>

8 Prev. Ivan Panović.

9 Kompletan rečnik, u okviru Malkanijevog stilskog vodiča, dostupan je na : http://www.gautammalkani.com/about_londonstani.htm [15. 01. 2008.]

10 Gautam Malkani o naslovu svog romana, dostupno na: http://www.gautammalkani.com/about_londonstani.htm [15. 01. 2008.]

11 Roman je nastao posle Malkanijevog sociološkog istraživanja sprovedenog u Haunslou, gde je i rođen. Vidi odrednicu **Gautam Malkani** na http://en.wikipedia.org/wiki/Gautam_Malkani

12 Prev. Ivan Panović.

13 Prev. Ivan Panović.

LITERATURA

Green, J. 2002. *Cassell’s Dictionary of Slang*. London: Cassell & Co.

Kurejši, H. 2001. *Buda iz predgrađa*, prev. Đorđe Tomić. Beograd: Plato.

Malkani, G. 2007. *Londonstani*. London: Harper Perennial.

Malkani, G. 2007. About Londonstani. [Internet]. Dostupno na: http://www.gautammalkani.com/about_londonstani.htm [15. 01. 2008.]

More, P. 2007. Coconut Identity? – Gautam Malkani’s Londonstani. [Internet].

Dostupno na: <http://www.uni-tuebingen.de/angl/reinfandt/reinfandt/web/englsem/Multi%20Ethnic%20Britain%202000%20Plus/Student%20Workshop/Prachi%20More.pdf> [21.12. 2007.]

Morli, D.&Robins, K. (ur.). 2003. *Britanske studije kulture*, prev. Ivan Panović, Srđan Simonović, Ljiljana Marković. Beograd: Geopoetika.

Preston, P. 2007. Zadie Smith and Monica Ali: Arrival and Settlement in Recent British Fiction. *Philologia* 5, 21.

184

SUMMARY
MULTIPLE LAYERS OF IDENTITY IN GAUTAM MALKANI'S
NOVEL *LONDONSTANI*

This paper analyses the complexities of multicultural society in contemporary London; it refers to a particular social and cultural milieu of the London borough of Hounslow as described in Gautam Malkani's novel *Londonstani*. It also examines various aspects of national, subcultural, personal and group identity of the major characters in the novel.

KLJUČNE REČI: identitet, društvo, supkultura, tradicija, jezik, Britanci azijskog porekla.